

Tidsskriftet er Medlemsblad for „Naturhistorisk Forening for Jylland“, „Naturhistorisk Forening for Sjælland“, „Naturhistorisk Forening for Lolland-Falster“ og „Naturhistorisk Forening for Fyn“

REDAKTION:

ALBERT JENSEN, SIGFRED KNUDSEN.

I KOMMISSION HOS P. HAASE & SØN, KØBENHAVN.

CLEMENSTRYKKBRIET (C. REIMANN)

AARHUS 1935.

Oversættelser

til Tysk. — Korrespondance, Publikationer, Afhandlinger o. s. v.

Translator P. Kaad, Brønderslev.

Arsilonche albovenosa Goeze, ny dansk sommerfugl.

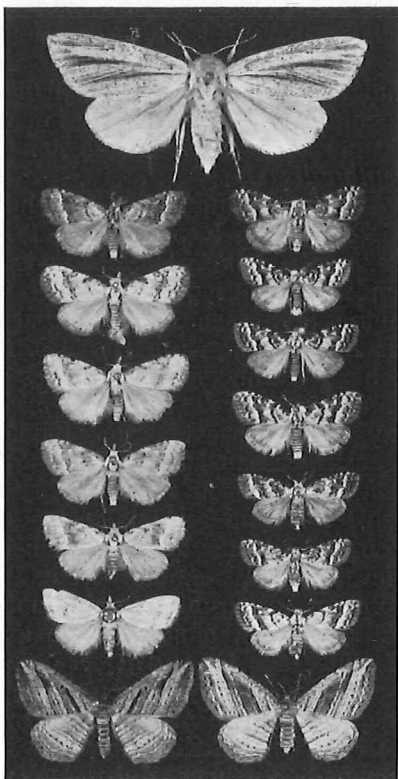
Af Skat Hoffmeyer.

Endelig er denne længe ventede art fundet i Danmark; jeg tog en stor og smuk ♀ den 7. august i år i en mose på vestsiden af Als. Den forekommer spredt i Nord- og Østersøområdet: i England i „the fens“, især i Norfolk og ved Cambridge; i Hamborg-egnen enkelte steder, især på øerne i Elben, i Mecklenburg, Pommern og ved Königsberg. I Sverige holder den til i Skærgården langs østkysten fra Blekinge op til Helsingland; den forekommer også i Finland.

Opgivelserne m. h. t. flyvetiden er mærkværdigt forskellige. Ved Hamborg er larverne fundet om efteråret og sommerfuglen klækket i maj og juni. Men fra Stettin hedder det, at kun den anden generation af sommerfuglen er fanget, fra midt i juli til midt i august. Det er herefter ikke godt at sige, hvornår og hvordan arten skal søges hos os.

Arten varierer betydeligt, men mit exemplar, som er afbildet øverst på siden, tilhører typen. Ved Hamborg forekommer der pragtfulde melanistiske former. *Arsilonche* står i systemet lige efter *Acronycta* og *Craniophora*, skønt

den habituelt ligner en *Leucania*, især *L. straminea* Tr. Men allerede de korte følere viser hen til *Acronycterne*, og larven er håret.

Øverst: *Arsilonche albovenosa* Goeze fra Als $\frac{7}{8}$ 1935.

I midten: 13 expl. af *Nola centonalis*; de 6 t.v. er fra Bornholm, de 7 t.h. er fra Rømø.

Nederst: 2 expl. af *Phibalapteryx polygrammata* Bkh. fra Frøslev mose.

Vor hvide Nola-art.

Af Skat Hoffmeyer.

Desværre må det hedde „vor hvide Nola-art“ i enkelttal, for det drejer sig kun om *Nola centonalis* Hb., idet *Nola albula* Schiff. må udgå af den danske fauna. Klöcker omtaler et enkelt exemplar fra Dueodde på Bornholm (Danm. Fauna, Sommerfugle V, s. 4), og jeg har bekræftet denne meddelelse (F. & F. 1931, s. 7). Men desværre må jeg tage dette i mig igen. Sigfred Knudsen og jeg har haft exemplaret til undersøgelse og har haft lejlighed til at sammenligne det med udenlandske *albula*'er; og vi mener bestemt, at det kun drejer sig om et ret stort og lidt ejendommeligt tegnet exemplar af *centonalis* Hb.

Nola centonalis Hb. er kendt fra Bornholm og fra Fanø (F. & F. 1931, h. 5, s. 131). Og i sommer tog jeg en lang række på Rømø. Det er pudsigt, at arten således kun er fundet i landets yderste ender mod øst og mod vest. Og endnu interessantere er det, at Fanø-Rømø-dyrene tilhører en helt anden form end Bornholmerne, nemlig *holsatica* Sauber. Denne form beskrives som adskillende sig fra nominatformen ved skarpere forvingespids og ved en midt-skygge over bagvingerne. Imidlertid er det ikke just disse egenskaber, som adskiller min Rømø-række fra min Dueodde-række. Når man sér de to rækker side om side i samlingen, er det meget iøjnefaldende, at Rømø-dyrene er langt skarpere tegnet end Bornholmerne, og hos de første er tegningerne også langt mørkere end hos de sidste, — hvor Bornholmerne er rustbrune, er Rømingerne mørkebrune. Fremdeles er Bornholmerne gennemgående betydeligt større end Rømingerne. Og endelig er deres variabilitet langt større; fra Bornholm har jeg næsten tegningsløse eksemplarer, hvorimod alle Rømingerne er kraftigt tegnede.

Heydemann, Kiel, har fornylig beskrevet en form fra Amrum under navnet *contrarialis*; han afbilder bl. a. et exemplar med mørkt mellemfelt, — noget sådant kender jeg kun tilnærmelser til fra Bornholm og Rømø. Th. Albers, Hamborg, har imidlertid protesteret imod, at Amrum-dyrene udstyres med et særligt navn; han mener, at de naturligt falder ind under v. *holsatica*'s variationsbredde. South afbilder (The Moths of the British Isles I, tavle 73) 4 eksemplarer, som åbenbart står den bornholmske type nær i tydelig forskel fra Fanø-Rømø-typen.

Forholdet er da sikkert det, at vi på Bornholm har *Nola*

centonalis Hb. med forskellige aberrationer, deriblandt den næsten helt hvide *atomosa* Brem. På Fanø og Rømø forekommer arten i en særlig geografisk race: var. *holsatica* Sauber. — Et par udsnit af mine rækker vises på billedet s. 121, til venstre exemplarer fra Bornholm, til højre fra Rømø.

En aften i Frøslev mose.

Af Skat Hoffmeyer.

Vor nye grænse danner som bekendt et firkantet hak nordvest for Flensborg. Herved er ikke blot Padborg og Frøslev, men også Frøslev plantage og en stor del af Frøslev mose blevet dansk grund. Og herved har igen dansk zoologi fået et interessant område at arbejde på. Det er allerede bekendt som en interessant fugleregion; jeg har selv andet steds (Sønderjydske Månedsskrift, juli 1933) berettet om, hvormeget interessant man i så henseende kan få at sé på en enkelt dag. I det følgende skal jeg give meddelelse om nogle sommerfuglearter, som jeg fik i giftglassene på en enkelt aften i juli 1935.

Jeg har ofte været på dette terrain; men tidligere var det altid fuglene, som fængslede mig så stærkt, at jeg ikke nåede at få sommerfuglene med. Først i 1934 fik jeg nettet med derud, og det gentog sig nogle gange i 1935. Nogle københavnske samlere har ligeledes været der i de sidste år, allerede fra 1933; de har berettet om deres fund i Entomologiske Meddelelser. Nogle af de fundne arter skal jeg omtale udførligere, end det er sket dér, da de faunistiske forhold, der knytter sig til dem, er af ikke ringe interesse.

Heldigst var jeg den 23. juli 1935. Jeg tog her bl. a. 5 arter, der hører til vore største sjældenheder. Det begyndte iøvrigt småt nok. Jeg kom derud om eftermiddagen med min ven, lærer Sønderup, men der var ikke stort at udrette. Vi fangede en enkelt *Heliothis dipsacea* L., som ganske vist på Strøms tid (1891) hørte til vore største sjældenheder; dengang var den kun taget i eet exemplar her i landet ved Helsingør. Men siden er den fundet i alle vore landsdele, og i Jylland gennem hele landsdelen fra Læsø og Vendsyssel og både i Øst-, Midt- og Vestjylland. Endvidere fløj der en del *Mesotype virgata* Hfn., hvilket allerede var kendt af Flensborg-samlerne inden genforeningen. Det er i og for sig in-

teressant nok; for det er det eneste sted i Jylland, hvor denne art er taget inde i landet, ellers er den et udpræget stranddyr både langs vor Øst- og Vestkyst.

Sønderup skulde med et tog nordpå, så jeg kørte ham til Padborg station. Men da jeg altså var derude, bestemte jeg mig til at køre tilbage for at prøve, om aftenen ikke skulde være bedre. Jeg begyndte i plantagen, hvor jeg langs en brandlinje fangede nogle *Boarmia secundaria* Schiff. Så tog jeg ned til mosens kant og smurte sukkerlokning i et af egekrattene. Derefter gik et par timer, dels med at røgte lokningen, dels med strejfture ned i mosen med lygten og nettet. På sukkerlokning var *Hadena funerea* Hein. langt den almindeligste art. I mosen tog jeg 6 stkr. af *Phibalapteryx polygrammata* Bkh. (under senere besøg fik jeg flere); de fløj eller sad på græsstrå, — og, enkeltvis, *Miana captiuncula* Tr. Denne art kender jeg fra Bornholm som dagflyver (F. & F. 1931, s. 132); den sad da også nu ved nattetid og sov på stråene. På hjemvejen gjorde jeg holdt igen i plantagen, skønt det var ret sent; *Boarmia secundaria* fløj endnu, og yderligere kom der en *Panthea coenobita* Esp. til lygten.

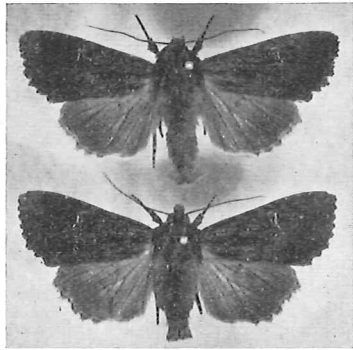
Vejret var egentlig ikke sådan, at man vilde have ventet nogen særlig fangst. Ud på aftenen lagde der sig en tæt tåge over hele mosen, hvorfor flyvningen blev minimal; den eneste art, der ikke syntes at generes deraf, var *polygrammata*, — men for min skyld kunde det jo også være det samme med de almindelige dyr.

Jeg skal derefter gøre nogle bemærkninger om de fem sjældne arter, idet jeg tager dem i systematisk rækkefølge.

Panthea coenobita Esp. er et nåleskovsdyr, som — i modsætning til arter som *Panolis piniperda* Panz., *Bupalus piniarius* L., *Macaria signaria* Hb. og *liturata* Cl., *Eupithecia pusillata* F. o. a. — endnu ikke synes at have taget de danske nåleskove rigtigt i besiddelse. Således er eksemplaret fra Frøslev det første fund i Jylland. Ellers er den i Danmark kun kendt fra den østlige del af landet: Bornholm, Nordsjælland, Møen samt fra Ulriksdal på Lolland. Arten er åbenbart (som så mange andre) i færd med at udvide sit område fra øst imod vest. I Øst- og Vest-Preussen er den almindelig, undertiden næsten skadelig; men i Hamborg-egnen er den først fundet siden 1890; ved Lübeck først så nylig som 1929. Og til England er den mig bekendt ikke nået endnu. Den går heller ikke langt mod nord; den er ganske vist fundet både i Norge og Finland, men kun i disse landes sydligste dele. — Til Frøslev er den åbenbart nået

sydfra, og vi byder den smukke art med den pragtfulde larve velkommen til vor landsdel og håber, den må få en god fremtid i de jydsk plantager.

Hadena funerera Hein. er en sydlig art, som i Frøslev har sin nordgrænse, i hvert fald efter vor nuværende viden. Den første, der fandt den, — i 1933 —, var Postkontrollør Worm-Hansen, og fundet blev først offentliggjort i „Politiken“ i foråret 1934. I 1934 og 35 kunde man tage den efter behag på sukkerloknngen. Fundet af den nord for grænsen var ikke nogen overraskelse, da den var taget lige syd for den (sé bl. a. F. & F. 1933, s. 134). Man antog tidligere, at *funerea* havde en meget begrænset udbredelse: fra Hamborg og Hannover til Holland samt — ganske vist i en varietet — i Asien. Men nyere undersøgelser har vist, at „*funerea*“ rettest er at opfatte som en særlig race af den tidligere beskrevne *Hadena aquila* Donz, hvorved artens udbredelse kan spores gennem Belgien til de franske Sølper og gennem Westfalen og Braunschweig til Schweiz, Norditalien, Østrig og Jugoslavien. Ganske vist er fundene spredte; men tegner man dem ind på et kort, fremtræder udbredelsen i Europa som en trekant, hvis grundlinie går fra Sydfrankrig til Bosnien, og hvis spids ligger ved Frøslev. Den er altså hverken fundet i England eller i Nordtyskland øst for Lübeck, så vi har grund til at være glade for denne art. Den synes jo at have haft nogle rigtige flyveår; men om den vil blive ved med det, er et stort spørgsmaal. Sydpå plejer den ikke at være almindelig udover enkelte år, så formodentlig har vind og vejr været gunstige for den i de sidste 2-3 år. — Der er meget lidt

Hadena funerea Hein. fra Frøslev
nose.

variation på de mange eksemplarer, jeg har sét i Frøslev. Udover en smule nuance i farvetonen, der undertiden kan være lidt mere rødlig end ellers, er der ikke stort at bemærke. Et par eksemplarer afbildes hostående.

Miana captiuncula Tr. var i Danmark kun kendt fra Bornholm. Hermed hænger en række findesteder omkring Østersøen sammen: Øland, Gotland og enkelte steder på det svenske fastland; ved Aabo i Finland; Petrograd; Øsel, Estland, Letland. Men fra denne gruppe af findesteder er der

langt til den næste, som begynder i de mellemtyske bjerge: Harzen, Schlesien, ved Jena og så — med store mellemrum — gennem Bayern og Württemberg ned til Alperne. Går vi endelig mod Vest, finder vi den i Storbritannien, men kun på nogle strøg i det allernordligste England og et stykke op i Skotland. — Denne overordentlig spredte forekomst tyder afgjort på, at arten under vore himmelstrøg er en relikv fra en tidligere periode, hvor den har været almindeligere udbredt; og man har da ud fra dens forekomst i bjergene (Klöcker kalder den et „udpræget bjergdyr“) plejet at regne den til vore „istidsrelikter“. G. Warnecke har imidlertid fremhævet vanskelighederne ved denne teori. Man må jo heller ikke lade sig narre af ordet „bjergdyr“, — for hvad er et bjerg? Og hvor i bjergene flyver *captiuncula*? Flyver den oppe i de kolde ødemarker, eller nede på bunden af de lune dale?

Men nu til forekomsten i Frøslev mose. Den var ikke ganske uventet, da arten for et par år siden blev taget ved Bredsted, kun ca. 35 km syd for Tønder (sé F. & F. 1931, s. 5). Det kan ikke nægtes, at disse to slesvigske fund: Bredsted og Frøslev på kortet virker meget isolerede i forhold til artens andre områder. Men man kan ikke frigøre sig for den tanke, at dyrets lidenhed og hurtige flugt måske har bevirket, at den endnu ikke er opdaget på mangen en god lokalitet. Da jeg i sin Tid gik og fangede den i antal på Galløkken på Bornholm, forekom teorien om en istidsrelikv mig at være usandsynlig: på dette sydkraanende klippeplateau kunde der være et særdeles mildt klima; og findestederne omkring Østersøen stemmer aldeles ikke med betegnelsen „udpræget bjergdyr“, — Estland, Øsel, Gotland, Øland kan virkelig ikke kaldes „udprægede bjergegne“. Men den tågede og kolde Frøslev mose synes meget forskellig fra Galløkken. Jeg havde som sagt ventet at finde den i Sønderjylland; men jeg vilde have tippet sydvendte lyngskrænter og lune hededale som de sandsynligste lokaliteter. — De mange bornholmske eksemplarer, jeg har set, er alle ret stærkt røde; ofte virker de noget broget, idet mellemlinjerne er skarpt lyse; hvor dette ikke er tilfældet, bliver dyret mørkere, men af en temmelig intensiv rødbrun kulør. Fra Frøslev har jeg derimod ab. *expolita* Stt., hvor forvingerne er mørkegråt bestøvede.

Phibalapteryx polygrammata Bkh. var et festligt fund. Den var tidligere kun kendt fra en eneste dansk lokalitet: Løghøj mose ved Horsens, hvor den gamle samler Otto G. Jensen tog den i 1860'erne. Løghøj mose er ødelagt forlængst.

Naturligvis burde arten forekomme andre steder i landet, og så på Øerne; thi den er fundet i Skåne, ved Kalmar og endogså helt oppe i Dalarna. Men dette sidste sted er i høj grad afsprængt; den mangler ellers så langt mod nord, — den er hverken fundet i Norge, Finland eller Randstaterne. Og gennem hele Nordtyskland er den en stor sjældenhed: findestederne er få og eksemplarerne ikke mange; de går fra Østpreussen til det østlige Mecklenburg. Så mangler den i det nordvestlige hjørne, på nær et enkelt fund, som gjorde, at vi havde ventet den i nærheden af Frøslev: den blev fanget i Marieskoven vest for Flensborg i 1909. Går vi videre mod vest, noteredes den tidligere i England fra egnen om Cambridge, — men derfra synes den at være forsvundet for mange år siden, og altså uddød i England. På kortet sér da de to fund på Flensborgegnen: Marieskoven og Frøslev mose, meget påfaldende ud; men det gamle fund ved Horsens giver noget af en forklaring. Og forholdet turde være det, at arten forekommer på passende lokaliteter hist og her gennem det sydlige Jylland.

Jeg kunde ikke jage den op om dagen; men jeg tror, den skal søges om aftenen med lygte i mosestrækninger med godt med *Galium palustre* i bunden. — Arten varierer på den måde, at mellemfeltet kan være lyst (ab. *conjunctaria* Led.) eller mer eller mindre mørkt udfyldt. Mine eksemplarer fordeler sig nogenlunde ligeligt på begge former og overgange imellem dem; to eksemplarer vises nederst på billedet s. 121.

Boarmia secundaria Schiff. er ligesom *Hadena funerea* en art, der har sin nordgrænse hos os. Danmark er påfaldende rigt på *Boarmia*'er, og navnlig har vi i *B. ilicaria* H. G. en art, hvis forekomst på vore øer (Fyen, Lolland og Falster) er aldeles gådefuld, da den mangler i alle vore omgivelser og først optræder igen langt nede i det vestlige Tyskland. Den nærstående *B. secundaria* er et grandyr, der er kommet til os sydfra. Den mangler både i England, Norge, Sverige, Finland og Randstaterne. Fra Østpreussen kendes et par fund med mere end et halvt århundredes mellemrum, men så mangler den igen i Pommern, Brandenburg og Posen. Derimod findes den i Harzen og andre steder i Braunschweig og Hannover; og herfra skyder den sit område mod nord til Sachsenwald ved Hamborg. I år er den taget ved Ratzeburg syd for Lübeck; og hermed vinder en gammel omstridt meddelelse fra Gadebusch i det vestlige Mecklenburg sandsynlighed. Fra Hamborg-Lübeck-egnen kan vi så følge den til det sydlige Danmark, hvor den allerede for en

snes år siden blev fundet på Lolland (Bremersvold, Knuthenborg); i 1920'erne på Møen (Ulfshale); derefter i 1930'erne i Sydsjælland (Knudskov), Sydfyen (Svendborg 1935) og Sydjylland (Frøslev 1934 og 35). I år var den ingenlunde sjælden flere steder i Frøslev Plantage. — Jeg kan ikke få andet ud af det, end at den i den senere tid er ved at udbrede sig kraftigt mod nord. Og man må håbe, at også denne smukke art — ligesom *Panthea* — må finde et nyt hjem i de jyske plantager; vi har juletræer nok til adskillige millioner *secundaria*-larver.

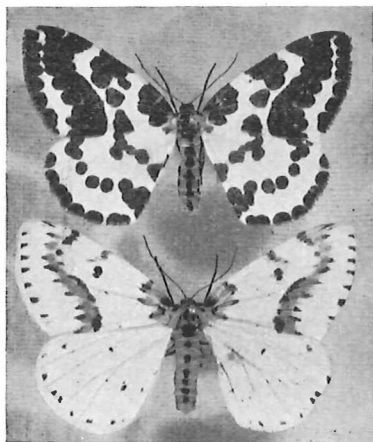
— Og hermed har jeg så gjort rede for de fem Frøslevsjældenheder. Som man sér, knytter der sig ikke ringe interesse til forekomsten af alle fem arter, så den aften var nok umagen værd. Iøvrigt er det ikke nogen egn, hvor jeg holder særligt af at færdes; landskabet er lidt kedeligt og står i naturskønhed ikke på højde med så mange andre jyske lokaliteter.

Mindre Meddelelse.

Modsætningerne mødes: *Abraxas grossulariata* fra et hegn på Als. Enhver, der kender Souths engelske sommerfuglebøger, vil huske

Abraxas grossulariata-former fra Als.
Nederst ab. *dohrni* König.

en tavle (The Moths of de British Isles, bd. II, tavle 104) med nogle fantastiske Harlekin-aberrationer. — Hos os synes artens variationsbredde at være ganske anderledes beskeden, selvom også danske eksemplarer kan variere betydeligt, og bl. a. også ofte er usymmetriske m. h. t. nogle af de sorte pletter. Imidlertid viser de to afbildede eksemplarer, at det også her i landet kan betale sig at se Harlekin'erne godt efter; de er begge fra det samme hegn i nærheden af Mommærk på Als. Den lyse form hedder ab. *dohrni* König og er engang tidligere fundet her i landet: ved Hornbæk på Sjælland (F. & F. 1911, s. 124).

Skal Hoffmeyer.

C. Ugler.

1. *Acronycta leporina*. Vesterø.
2. *A. auricoma*. Vesterø og Nordmarken. Larven bl. a. paa Pors.
3. *Agrotis strigula*. Alm. i Lyngen. 4. *A. augur*.
5. Smutuglen, *A. pronuba*. 6. *A. comes*. Vesterø.
7. *A. baia*. 8. *A. exclamationis*. 9. *A. tritici*.
10. *A. segetum*. 11. *A. ypsilon*.
12. *A. vestigialis*. Talrig paa Sandmarkerne. 13. *A. occulta*.
14. *Epineuronia popularis*. 15. *E. cespitis*.
16. *Mamestra oleracea*. 17. *M. pisi* (Ærteuglen). Larver.
18. *M. albicolon*. 19. *M. trifolii*. Talrig paa Sandmarkerne.
20. *Celæna matura*. 21. *Miana strigilis*. 22. *M. latruncula*.
23. *M. fasciuncula*. 24. *Hadena monoglypha*.
25. *H. rurea*. 26. *H. secalis*. 27. *Trachea atriplicis*. Vesterø.
28. *Brotolomia meticulosa*. Vesterø. 29. *Nænia typica*.
30. *Hydroecia crinanensis* sbsp. *jullandica*.
31. *Luceria virens*. Vesterø.
32. *Caradrina quadripunctata*. 33. *C. morpheus*.
34. *C. taraxaci*. 35. *Petilampa arcuosa*. 36. *Orthosia lota*.
37. *O. circellaris*. 38. *Calocampa vetusta*.
39. *Cucullia umbratica*. 40. *Anarta myrtilli*.
41. *Heliothis dipsacea*. 42. *Rivula sericealis*.
43. *Plusia gamma*. Yderst almindelig. 44. *Catocala nupta*.
Alm. Sukkerlokningsdyr Aug. 1933.

D. Maalere.

1. *Geometra papilionaria*. Enkelte Stk. Vesterø.
2. *Thalera fimbrialis*. Alm. ved Vesterø og i Nordmarken.
3. *Acidalia dimidiata*. 4. *A. straminata*. En Del i Lunden.
5. *A. inornata*. 6. *A. aversata*.
7. *A. emarginata*. Alm. i Lunden. 8. *Timandra amata*.
9. *Ortholitha limitata*. 10. *Mesotype virgata*.
11. *Eucosmia undulata*. 12. *Lygris testata*.
13. *Larnetia fluctuata*. 14. *L. ferrugata* ab. *unidentaria*.
15. *L. rivata*. 16. *L. bilineata*. 17. *Eupithecia absinthiata*.
18. *E. callunæ*. 19. *E. nanata*. 20. *Deilinia pusaria*.
21. *Crocallis elinguaris*. 22. *Semiothisa liturata*.
23. *Amphidasis betularia* (Birkemaalere).
24. *Boarmia lichenaria*. 25. *Gnophos obscuraria*.
26. *Bupalus piniarius* (Fyrremaalere).
27. *Ematurga atomaria* (Lyngmaalere).
28. *Selidosema ericetaria*. Ret alm. i Lyngen ved Sigene.

E. Bjørne m. v.

1. *Diacrisia sannio*. Spredt over hele Øen paa Lyng.
2. *Arctia caja* (Bjørnespinder). Imag. og Larver v. Vesterø.
3. *Coscinia cribrum*. Paa Lyng flere Steder ved Vesterø.
4. *Cybosia mesomella*. Talrig ved Sigene.
5. *Comacla senex*. Nogle Stk. ved Sigene.
6. *Zygæna filipendula*. Talrig mange Steder paa Øen.
7. *Ino statices*. Vesterø og Nordmarken.

Sommerfuglelisten omfatter kun ca. $\frac{1}{8}$ af vort Lands Storsommerfugle. Den er meget langt fra at være udtømmende; men i sin Ufuldkommenhed viser den dog, at det ikke udelukkende er vore almindeligst forekommende Arter, som har fæstet Bo paa Øen, men at ogsaa sjældne og meget sjældne Arter har fundet Vej til denne, Med andre Ord: Listen naar fra Kaalsommerfuglen til *Coscinia cribrum*.

Smaasommerfuglene har jeg ladet ude af Betragtning. Dog maa jeg nævne, at Vikleren (*Tortrix buoliana*) optraadte som Skadedyr i en Plantage af Skovfyr.

Biller.

Af vort Lands ca. 3000 Billearter omfatter nedenstaaende Liste kun 113, deri medregnet 22 af Hr. cand. mag. Bræstrup indsamlede, hvoraf de 10 ogsaa er fundet af mig. Hr. Bræstrup har velvilligst tilladt mig at publicere de af ham gjorte Fund. Jeg var oprindelig i Vildrede med, hvorvidt jeg burde medtage Fund af ganske almindelige Dyr, og raadførte mig derfor med en Fagmand. Vedkommende anbefalede mig at tage alle Fundene med, for at Billedet af Øens Billefauna kunde blive saa rigtigt som muligt, hvilket derfor ogsaa er sket.

Mit Billemateriale stammer væsentligt fra de Lokalteter, hvor jeg ogsaa eftersøgte andre Insekter. En Del Materiale samlede jeg paa mine Gaature over Øen, idet jeg tog de Biller med, som jeg fik Øje paa uden at søge. Desuden eftersøgte jeg nu og da Biller paa de Steder, hvor jeg erfaringsmæssigt vidste, at der maatte være saadanne til Stede, f. Eks. paa visse Planter, under Lyngtørv og under Tang og andet Opskyl paa Strandfællederne, samt i Dyregødning og i henslængt Fiskeaffald. Afbankning af Trær og Buske gav som Regel kun meget lidt; Eg, El, Pil, Birk, Hvidtjørn og Ene var forholdsvis fattige paa Biller, og urteagtige Planter som Mjødurt og Bælgplanter gav heller intet nævneværdigt; men Vejsennep og Kattehale dannede en Undtagelse, Dyregødning (Ko, Hest, Faar) var som Regel meget indholdsrige.

K. Ravn fot.

Vestre Foldgaard: Hvor Klit og Birk mødes.

Hr. Lærer Larsen, Esbjerg, har gjort mig den store Tjeneste at bestemme Bille materialet, hvorfor jeg bringer ham min Tak.

Løbebiller.

1. Sand springer, *Cicindela sylvatica* L. Paa en Landevej.
2. do. *C. campestris* L. Flere Steder (Bræstrup og Findal).
3. do. *C. hybrida* L. Flere Steder (Bræstrup og Findal).
4. *Demetrius unipunctatus* Bon.
5. *Dromius fenestratus* F. I Antal i en Fyrreplantage. Arten er opdaget af Lærer Larsen i Esbjerg. Den er kendt fra Esbjerg- og Vardeegnen, Silkeborg og vistnok ogsaa Vendsyssel.
6. *Dyschirius salinus* Sch. Nogle Stk. ved „Loerne“ paa Færøen.
7. *Pseudophonus pubescens* Müll. (Bræstrup).
8. *Harpalus latus* E. (*fulvipes*).
9. *H. neglectus* Dei. Arten er temmelig sjælden i Danmark.
10. *Bradycellus similis* Dei. Er ikke alm. i Danmark.
11. *Amara sylvicola* Zim. Temmelig sjælden i Danmark. Opholder sig navnlig ved Strandkanter.
12. *A. brunnea* Gyll. (Bræstrup). Sjælden i Danmark.
13. *Pterosticus vulg.* L. 14. *Pt. nigrita* F. 15. *Pt. deligens* St.

16. *Broscus cephalotes* L. Fl. Steder v. Stranden paa Læsø.
17. *Patrobus assimilis* Chd. Arten er opdaget i Danm. af Aug. West. Hr. West har taget nogle Stk. ved København (Bøllemosen?), og Hr. Larsen i Esbjerg har taget 4 Stk. paa Fanø.
En nordisk Art. Fundet i Finland. I Tyskland ifølge Reitter: Mark Brandenburg og Riesengebirge.
18. *Calathus melanocephalus* L. (Bræstrup).
19. *C. fulvipes* Gyll. 20. *C. cisteloides* Panz.
21. *Carabus clatrata* L. Ved Sigene. Et Mosedyr, der ikke er alm. i Jylland.
22. *C. catenulatus* F, Nær Lunden. Arten er udbredt i Jylland; ukendt paa Øerne.
23. *C. nemoralis* Müll. (Bræstrup og Findal).
24. *Nebria brevicollis* F. (Bræstrup).
25. *Trechus 4-striatus* Schr. = *minutus* F.
26. *Elaphrus riparius* L.

Vandkalve.

1. *Hyphydrus ovatus* L. 2. *Hygrotus inaequalis* F.
3. *Coelambus parallelogrammus* Ahr. Paa Rønnerne. Arten er ikke sjældnen i Danm. Den foretrækker Brakvand.
4. *Agabus labiatus* Brahm. (Bræstrup).
5. *Dytiscus marginalis* L.

Hvirvlere.

1. *Gyrinus Thomsoni* Zai. Sigene. 2. *G. natator* L. Sigene.

Vandkærer.

1. *Enochrus bicolor* F. (Bræstrup og Findal). Paa Rønnerne.
2. *Ochthebius marinus* Payk. I Mængde paa Rønnerne.
3. *Sphaeridium scarabaeoides* L. I Kogødning p. Markerne.
4. *Cercyon littoralis* Gyll. Paa Rønnerne. Arten opholder sig gerne under Tang.

Rovbiller.

1. *Queclius fuliginosus* Grav. (Bræstrup og Findal).
2. *Qued. umbrinus* Er.
3. *Creophilus maxillosus* L. I raadne Fisk.
4. *Philonthus varius* Gyll. Under Lyngtørv.
5. *Ph. concinnus* G. Under Lyngtørv. 6. *Ph. nitidus* F.
7. *Xantoholinus linearis* Oliv.
8. *X. punctulatus* Payk. (Bræstrup).
9. *Astilbus canaliculatus* F. Under Lyngtørv.

Aadsehbiller m. m.

1. *Necrophorus humator* Oliv. Alm. paa Læsø.
2. *Blitophaga opaca* L.
3. *Phalacrus fimetarius*. 4. *Omosita colon* L.
5. *Coccinella 5-punctata* L. 6. *C. 11-punctata* L.
7. *Anthrenus museorum* L. 8. *Byrrhus pilula* L.
9. *B. dorsalis* F.

Torbister.

1. *Aphodius fossor* L. M. alm. paa Læsø. Ogsaa paa Nordre Rønner.
2. *A. haemorrhoidalis* L. I Faaregødning. Arten ikke alm. i Danmark.
3. *A. ictericus* Laich. I Faaregødning paa Rønnerne.
4. *A. aestivalis* Steph. I Kogødning paa Rønnerne.
5. *A. borealis* Gyll. I Faaregødning paa Rønnerne. Arten er meget sjælden i Danmark. Den er fundet ved Skagen, Blokhus, Fanø og Bornholm.
6. *A. pusillus* Hbst. I Kogødning paa Rønnerne. 7. 7. 32. Arten er udbredt, men ikke alm., i Danmark.
7. *A. rufipes* L. Nordre Rønner (H. Jacobsen).
8. *Aegialia arenaria* Fabr.
9. Skarnbasse, *Geotrupes stercorarius* L. (Bræstrup og Findal).
10. Sand-Skarnbasse, *G. vernalis* L.
11. *Onthophagus fracticornis* Prey.
12. Natoldenborre, *Serica brunnea* L. Meget alm. paa Læsø. Gik paa Sukkerlokning. Udsugede Dyr saas i Edderkoppernes Fangnet.
13. Klitoldenborre, *Anomale aenea* de Geer.
14. Engoldenborre, *Hoplia farinosa* L. En Hun nedbanke i en lille Plantage ved Vesterø. 9. 7. 32. En sværmende Han ketset ved Lorum Sig den 28. 7. 34. I Juli 1935 taget af Lærer Høeg Jacobsen, Læsø. Arten er sjælden i Danmark. Den er kendt fra Jægerspris, Præstø, Lolland og Esbjerg.

Smeldere.

1. *Lacon murinus* L. (Bræstrup).
2. Kornsmelder, *Agriotis obscurus* L.
3. *Athous haemorrhoidalis* Fabr. (Bræstrup og Findal).
4. *Melanotus castanipes* Payk. (Bræstrup og Findal). I Lunden. Arten træffes fortrinsvis i Skove.
5. *Dolopius marginatus* L. (Bræstrup).
6. *Corymbites tessellatus* L. I stort Antal paa syge Skovfyr.

Blødbiller.

1. *Cantharis fuscus* L. 2. *C. rustica* Fall. (Bræstrup).

Skyggebiller.

1. *Microcara testacea* L.
2. Dødningeur, *Anobium striatum* Cl. Paa Bygninger i Vesterø.
3. *Crypticus quisquilius* L.
4. *Lagria hirta* L. Meget alm. paa Læsø. Ogsaa paa Nordre Rønner.
5. *Notoxus monocerus* L.
6. Oliebille, *Meloe violaceus* Marsh. (Jacobsen).
7. Bolværksbilleren, *Nacerdes melanura* L. Ved Vesterø Havn, hvor Larven havde ødelagt en Del af Havnebolværket.

Snudebiller.

1. *Otiorrhynchus singularis* L. (Bræstrup).
2. *Phyllobius glaucus* Scop. (Bræstrup).
3. *Ph. piri* L. 4. *Cneorrhinus plagiatus* Schall.
5. *Polydrosus cervinus* L.
6. *Strophosomus melanogrammus* Forst.
7. *Dorytomus salicis* Walt. Holtimmen. Sjælden i Danmark: Silkeborgegn, Randers, Lindum.
8. Gransnudebilleren, *Hylobius abietis* L. I Nordmarken (Ravn).
9. *Ceuthorrhynchidius pulvinatus* Gyll. Paa finbladet Vestsennep ved Vesterø. Temmelig sjælden i Danmark.
10. *Rhinoncus castor* Fabr.
11. *Balaninus salicivorus* Payk.
12. *Gymnetron anthirrhini* Payk.
13. *Nanophyes lythri* F. Ved Graamølle, paa Kattehale.
14. *Apion pomonae* F. 15. *A. frumentarium* Payk.
16. *A. Gyllenhali* Kirby. 17. *A. curtirostre* Germ.
18. *A. vorax* Hbst.

Træbukke.

1. *Strangalia quadrifasciata* L. Et flyvende Stykke ketset i Lunden.

Sivbukke.

1. *Donacia marginata* Hoppe. Sigene.
2. *D. thalassina* Germ. Sigene.
3. *D. impressa* Payk. Sigene den 4. Juli.
4. *D. simplex* F. Sigene. 5. *D. clavipes* F. Sigene.

Bladbiller.

1. *Chryptocephalus labiatus* L. 2. *Cr. fulvus* Goeze.
3. *Melasoma collare* L. (Bræstrup og Findal).
4. *Phaedon concinnus* Steph. Paa Rønnerne.
5. Jordloppe, *Psylliodes cucullata* Ill.

Netvinger. (*Neuroptera*).

Af Netvingernes Insektorden kender vi fra Danmark 50 Arter. Disse Arter kan være højest forskellige med Hensyn til Udseende og Levevis. Mange er sarte Smaaavæsener, nogle er ikke større end alm. Bladlus. Ikke faa lever som Larve under ganske særlige Forhold og forekommer derfor kun rent lokalt. Et Antal er kun fundet faa Gange her hjemme og kun i enkelte eller ganske faa Eksemplarer.

Af de 50 Arter vil højt regnet kun Halvdelen kunne finde tilstrækkelig gode Levevilkaar paa en Lokalitet som Læsø; det er saadanne, hvis Larver lever af Bladlus, Skjoldlus, Mider, m. v. (Bladlusløver).

Det vilde dog være urimeligt at antage, at samtlige disse Arter skulde have fundet Vej til dette unge Øland, og man maa derfor erkende, at de nedennævnte 15 Arter er et bemærkelsesværdigt stort Antal.

1. *Boreomyia betulina* Strøm.
2. *Boreomyia subnebulosa* Steph. Paa Fyr.
3. *Hemerobius nitidulus* Fabr. Paa Fyr.
4. *H. pini* Leach. Paa Fyr.
5. *H. fenestratus* Tjeder (*limbatellus* Zett.) Paa Fyr.
6. *H. stigma* Steph. Paa Fyr.
7. *H. marginatus* Steph. Paa Eg.
8. *H. hunuli* L. Paa El.

Fra hele Danmark kendes 8 Hemerobius-Arter og 4 Boreomyia-Arter. Fra Bornholm kendes 8 Hemerobius-Arter og 4 Boreomyia-Arter. Fra Læsø kendes 6 Hemerobius-Arter og 2 Boreomyia-Arter.

De to resterende danske Hemerobius-Arter er *H. micans*, som er meget alm. i Bøgeskove, og *H. lutescens*, som forekommer ret alm. paa Bøg og mindre alm. paa Eg. Disse to Arter lever sandsynligvis ogsaa paa Læsø.

Guldøjer. (*Chrysopa*).

1. *Chrysopa vulgaris* Sch. Meget alm. Ogsaa overvintrede Eksemplarer fandtes.
2. *Chr. perla* L. Paa Løvtræer og Hindbærplanter.

3. *Chr. abbreviata* Curt. Mange Eksemplarer paa Eg i et vejrbitdt Krat nær ved Øens Vestkyst. Arten er kendt fra Blokhus, Vrist, Bovbjerg, Henne, Esbjerg, Fanø, Sønderborg, Tisvilde og Bornholm.
4. *Chr. septempunctata* Wesm. I en Fyrreplantage ved en Bondegaard. Læsødyrene afviger noget i Farvetegningen fra Hovedarten. Dyret er kendt fra 3 Steder i Jylland, 1 paa Fyn, 2 paa Lolland, 6 paa Sjælland og fra Bornh.
5. *Chr. prasina* Burm. Paa Fyr.
6. *Chr. flava* Scop. Paa Eg.
7. *Chr. vittata* Wesm. Paa Eg.

Fra hele Danmark kendes 12 Arter Guldøjer.

- Bornholm	—	12	-	—
- Læsø	—	7	-	—

Af de resterende Guldøjearter er *Chr. dorsalis* kun taget 1 Gang og i 1 Eksemplar i Danmark, nemlig paa Bornholm, *Chr. tenella* er vor næstsjældneste Guldøjeart. Jeg har fundet den paa Lind, Hassel og Eg. *Chr. alba* er en af vore almindeligste Arter. Den lever især paa Ask, Hassel, Bøg og maaske Eg, og den lever derfor muligvis paa Læsø. *Chr. phyllochroma* er almindelig. Den foretrækker lav Plantevækst og træffes navnlig i Haver og paa Marker. Den lever sandsynligvis paa Læsø.

Umiddelbart efter et af mine Besøg paa Læsø tog jeg til Endelave med det Formaal for Øje at drage Sammenligning mellem de to Øers Naturforhold.

Lighedspunkterne er ikke faa. Begge Steder er der Strandenge, Strandvolde og Sandmarker, Lynghede, Smaaskove og Naaletræsplantager. Saavel Faunaen som Floraen har mange fælles Træk, derunder Dyrelivet i Naaletræsplantagerne. (Myrer, Biller Tæger og Bladlus). Den almindelige og letkendelige Naaletræstæge *Gastrodes ferrugineus* optræder i stor Mængde begge Steder. Men paa Endelave fandt jeg ikke en eneste Netvinge (undtagen 1 Stk. *Chr. vulgaris* i en Have ved Havnen). Et Besøg paa Thunø gav samme Resultat: De sædvanlige Myrer, Biller, Tæger og Bladlus i Naaletræsplantagen, ogsaa Masser af *Gastrodes ferrugineus*, men ikke en eneste Netvinge.

Den rimeligste Forklaring paa dette Forhold synes mig at være, at Læsøs relativt rige Netvingefauna har sin Rod i Øens Fortidsskoves Fauna. Der er intet til Hinder for, at dette kan være rigtigt. Læsødyrenes Larver er alle rigtige „Bladlusløver“. Hver Art har maaske nok sin Yndlingsbladlus at fortære og hver Bladlus sin Ynd-

lingsplante at suge paa; men i Nødsfald kan en Bladlusløve skifte Foderemne, og det kan en Bladlus maaske ogsaa. En Bladlusløve kan følgelig ved at skifte Foderemne vedblivende eksistere, selv om dens oprindelige Foderdyrs Værtplante skulde forsvinde.

Som Bevis tjener, at vi kan træffe „Naaletræsdyr“ som *Hem. nitidulus* og *Hem. stigma* paa Løvtræer, hvor der ikke er Naaletræer i Nærheden.

Guldsmede. (*Odonata*).

I nedenstaaende Fortegnelse findes foruden mine Fund et Antal Fund, som Hr. cand. mag. Bræstrup har gjort og velvilligst tilladt mig at publicere.

De angivne Tider betegner Arternes Flyvetid efter Dr. Esben-Petersen i „Danmarks Fauna“ og Dr. Schmidt i „Die Tierwelt Mitteleuropas“.

1. *Libellula quadrimaculata* 2 Stk. (Bræstrup). Alm. overalt i Danmark. Maj—Aug. (Esb.-P.). Maj—Juli (Schm.).
2. *Orthetrum cancellatum* L. Ret talrig ved Sigene. Ikke alm. i Danmark. Endnu ikke fundet paa Bornholm. Juni—Aug. (Esb.-P. og Schm.).
3. *Sympetrum flaveolum* L. Talrig flere Steder. Alm. overalt i Danmark. Juli—Novbr. (Schm.).
4. *Sympetrum vulgatum* L. Nordmarken. Sigene. Talrig ved Lundbækken (Bræstrup og Findal). Alm. overalt i Danmark. Juli—Novbr. (Schm.).
5. *Sympetrum striolatum* Charp. Talrig ved Lundbækken saavel i Juli som i September. Arten er i Danmark kendt fra Frederiksdal paa Sjælland, Draved, Lundtoft, Gjønner, Als (Esb.-P.) og Hjortbro i Sønderjylland, Horsens, Gjedved og Høbjerg v. Grenaa i Nørrejylland. I Norge er Arten kendt saa langt mod Nord som til Trondheim. Dens Udbredelsesomraade er ifølge Dr. Schmidt: Middelhavslandene, mod Øst til Kaschmir, over hele Mellemeuropa til Sydsverige. Ogsaa paa Øsel. Syd- og Vesttyskland hyppig, mod Nordøst sjælden. Aug—Okt. (Schm.).
6. *Sympetrum danae* Sulz. Talrig flere Steder (Bræstrup, Findal). Ret hyppig overalt i Danmark. Juli—Okt. (Schm.).
7. *Aeschna juncea* L. Talrig ved Lundbækken og i Nordmarken. Ret alm. i Danmark. Juli—Okt. (Schm.).
8. *Aeschna grandis* L. Nogle Stk. v. Lundbækken og i Nordmarken. Alm. i Danmark. Juni—Nov. (Schm.).

9. *Lestes sponsa* Hansem. Talrig flere Steder, navnlig ved Sigene, ogsaa paa Hornfisk Røn. Alm. i Danmark. Juli—Okt. (Schm.).
10. *Pyrrhosoma nymphula* Sulz. 2 St. Alm. i Danmark. Maj—Aug. (Esb.-P.). April—Juli (Schm.).
11. *Ischnura elegans* v. d. Lind. Meget talrig flere Steder. Alm. i Danmark. Maj—Aug. (Esb.-P.) Maj—Nov. (Schm.).
12. *Enallagma cyathigerum* Charp. 2 Stk. (Bræstrup og Findal). Ogsaa paa Hornfisk Røn. Alm. i Danmark. Maj—Nov. (Schm.).
13. *Agrion pulchellum* v. d. Lind. 2 Stk. (Bræstrup og Findal). Alm. i Danmark Maj—Aug. (Esb.-P.).
14. *Agrion hastulatum* Charp. 1. Stk. (Bræstrup). Ikke almindelig i Danmark. Maj—Juli. (Esb.-P. og Schm.).

Fra hele Danmark kendes 45 Arter Guldsmede. Fra Bornholm kendes 25 Arter. Fra Læsø kendes 14 Arter, hvoraf 2 Arter endnu ikke er fundet paa Bornholm.

Læsøs Guldsmede lever under ret ejendommelige Livsvilkaar. Der findes intet dybt Vand paa Øen, hverken i Søer, Damme eller Tørvegrave. Der findes heller ingen regulære Aaer og Bække. Den langt overvejende Del af Øens ferske Vande er udsat for Udtørring i regnfattige Somre. Ved Byrum er der ganske vist nogle Lergrave, som aldrig helt udtørres, og hvor der er en kraftig Vegetation i og omkring Vandet; men man træffer kun faa Guldsmede paa denne Lokalitet. Hovedmængden af Dyrene træffer man omkring Sigene, ved Lundbækken og ved Fladvandene i Nordmarken. I disse Vande er Vandstand og Vandmængde stærkt varierende. Under normale Forhold indeholder de Vand Aaret rundt; men i tørre Somre skrumper de ind og tørrer ofte helt ud.

I 1932 var der Vand i Lorum Sig hele Sommeren igennem, og der var i Juli Maaned baade større og mindre Guldsmedelarver i Vandet; men i Juli 1933 og 1934 var Sigen helt udtørret, hvilket ogsaa var Tilfældet med de fladvandede Omraader i Nordmarken. Kun Store Holmemosesig var ikke fuldkommen tørlagt, og Lundbækken førte en ubetydelig Smule Vand

I Juli 1932 var der ved Lorum Sig mange *Orthetrum cancellatum*, men ingen *Sympetrum*-Arter. I Juli 1934 saas paa samme Lokalitet ingen *Orthetrum*, men mange *Sympetrum flaveolum*, *danae* og *vulgatum*. Udtørringen af Sigen havde øjensynligt fremskyndet de paagældende Arters Udvikling, saaledes at *Orthetrum*s Levedsløb allerede var

afsluttet, medens *Sympetrum*-Arterne havde fuldført deres Udvikling tidligere end normalt.

Vaarfluer. (*Trichoptera*).

Mangelen paa Kilder, Bække, Aaer og paa Søer og vandfyldte Moser har til Følge, at den langt overvejende Del af vort Lands Vaarfluearter ikke kan leve paa Læsø.

De faa Arter, som findes, er næsten allesammen gode Flyvere, og det er „Stillevandsformer“, hvilket vil sige, at deres Larver kan tage til Takke med Boplads i en Smule stillestaaende Vand, der svinder stærkt ind eller tørrer helt ud i regnfattige Somre.

Arterne synes navnlig at samle sig om de tre Lokaliteter Sigene, Holtimmen og Lundbækken; dog træffer man ogsaa Vaarfluer ved Smaa vandene i Nordmarken.

Af vort Lands 150 Arter er der hidtil kun fundet 19 paa Læsø. Mærkelig nok indeholder denne fattige Fauna et Par Arter, som kun er kendt fra nogle faa Steder i Landet, og desuden en fangnetspindende Art.

1. *Lype phaeopa* Steph. Nogle Stk. ved Lundbækken. Arten fundet mange Steder i Danmark. Den er udbredt over hele Europa.
2. *Hydropsyche angustipennis* Curt. Talrig flere Steder ved Lundbækken. I September saas mange af Larvens Fangnet i Bækkens Vand. Fundet i alle vore større Landsdele. Udbredt over hele Europa.
3. *Trianodes bicolor* Curt. I stort Antal ved Sigene. Fundet mange Steder i Danmark. Udbredt over Nord- og Mellemeuropa.
4. *Oecetis ochracea* Curt. I Antal ved Sigene. Fundet mange Steder i Danmark. Udbredt over Nord- og Mellemeuropa.
5. *Colpotaulius incisus* Curt. 1 Stk. ved en Dam. Fundet mange Steder i Danmark. Endnu ikke fundet paa Bornholm. Udbredt over det meste af Europa.
6. *Grammotaulius atomarius* Fabr. 2 Stk. ved Sigene. Alm. i Danmark. Udbredt over omtr. hele Europa.
7. *Phryganea varia* Fabr. Nogle Stk. ved Holtimmen og Sigene. Alm. i Danmark. Udbr. over hele Europa undtagen Italien og Pyrenæerhalvøen.
8. *Limnophilus rombicus* L. 3 Stk. ved Sigene. Alm. i Danmark. Udbredt over hele Europa.
9. *L. marmoratus* Curt. 2 Stk. ved Sigene. Alm. i Danmark. Udbr. over det meste af Europa. Mangler i Svejts.

10. *L. stigma* Curt. 1 Stk. ved Sigene. Alm. i Danmark. Kendes fra Nord- og Mellemeuropa og Sibirien.
11. *L. elegans* Curt. 1 Stk. ved Sigene. Synes at være ret sjælden i Danmark. Findesteder: Silkeborgegn og Randers (Esb.-P.), Sønderby paa Fyn (Esb.-P.), Frøslev Mose (Hoffm.), Draved (Hoffm., Esb.-P., Findal), Øster Løgum (Findal), Bornholm (Jensen).
Arten er kendt fra England, Holland, Tyskland, Skandinavien, Rusland og videre mod Øst.
12. *L. centralis* Curt. Alm. spredt over Øen. Alm. i Danmark. Udbredt over næsten hele Europa.
13. *L. villatus* Fabr. Alm. spredt over Øen. Alm. i Danmark. Udbredt over hele Europa.
14. *L. affinis* Curt. Nogle Stk. ved Sigene. Alm. i Danm. Udbr. over det meste af Europa. Mangler i Svejts.
15. *L. auricula* Curt. Alm. spredt over Øen. Meget alm. i Danmark. Udbr. over Nord- og Mellemeuropa.
16. *L. griseus* L. Flere Steder paa Øen. Meget alm. i Danmark. Udbredt over hele Europa.
17. *L. extricatus* Mac. Lachl. 1 Stk. ved Sigene. Fundet mange Steder i Danmark. Kendt fra Skandinavien, England, Mellemeuropa, undt. Svejts, Kaukasien.
18. *L. luridus* Curt. 3 Stk. ved Sigene. Øvrige Findesteder i Danmark: Randers, Nørholm, Haarup, Funder og Silkeborg (Esb.-P.), Draved (Hoffm., Findal), Sønderborg (Wüstney), Grejsdal, Jelling, Højbjerg, Østenfeld og Ulveskov (Findal). Bolbjerg (Sigfr. Knudsen). Bornholm mange Steder. Udenfor Danmark: England, Holland, Belgien, Hamburg og Sverige. Alle Steder sjældent forekommende.
19. *L. sparsus* Curt. 1. Stk. ved Sigene. Meget alm. i Danmark. Udbr. over hele Europa.

Græshopper og Ørentviste. (*Orthoptera*).

Hvis man en Solskinsdag først i August gaar en Tur over Læsø, vil man uvilkaarligt faa det Indtryk, at der findes en usædvanlig stor Mængde Græshopper paa Øen. Alle Vegne, hvor man gaar, springer der Græshopper saa at sige for hvert Skridt, man tager. Der er Græshopper ved Vejkanten, langs Diger og Skovrande, paa vedvarende Græsmarker, paa de gamle Strandvolde, paa Lyngheder, Klitter og Strandfælder.

Efterser man saa denne store Græshoppebestand for at faa Rede paa dens Sammensætning, saa bliver man en Smule forbavset over kun at finde 5 a 6 Arter.

1. *Stenobothrus bicolor* Charp. (*Stauroderus* Bol) er den mest udbredte og talrigeste af Arterne. Den træffes overalt undtagen paa Klitvegetationen langs Stranden. Her afløses den af
2. *St. albomarginatus* de Geer. (*Chorthippus elegans* Charp). Denne Art er især talrig paa Marehalm. Som allerede nævnt er Dyrets Farve paa Ryg og Dækvinger lyst graablaa, en Farve der er godt afstemt efter Klitsandets og Marehalmens. Arten træffes dog ogsaa andet Steds; den er saaledes talrig paa den græsbevoksede Skovbund i Lunden. Her har Dyret antaget grønlig Farve, hvilket jo er saare hensigtsmæssigt, idet disse Farver falder sammen med Skovbundens. Arten træffes i stort Antal paa mange Lokalteter ved Jyllands Østkyst, f. Eks ved Frederikshavn, Femmøller, Skødshoved, Djernæs og Sønderborg, endvidere paa Øerne Endelave, Thunø og Nordre Rønner Nord for Læsø.
3. *St. viridulus* L. (*Omocestus* Bol) er ifølge „Entomol. Meddelelser“ 1. Bind, Pag. 15, Aar 1887 taget paa Læsø af Fabrikant Budde Lund.

Jeg har gjort mig megen Umage for at genfinde Dyret, hvilket ikke er lykkedes. Der findes endda flere Lokalteter, som kunde synes passende for Dyret, og dette findes ogsaa paa det nærmeste Fastland, nemlig ved Bangsbo; ogsaa ved Sindal i Vendsyssel har jeg fundet det. Jeg har forgæves eftersøgt Budde Lunds Eksemplarer i Zool. Mus. Græshoppesamling. Arten er saa let kendelig, at man ikke skulde synes, at den kan forveksles med grønne Eksemplarer af *St. albomarginatus*.

Da *St. biguttulus* L. er meget talrig adskillige Steder i Østjylland paa tørre Marker med Vegetation af Græsser, Smaalyng og andre lave Planter, f. Eks. ved Gjenner i Sønderjylland og ved Femmøller, Rosenholm og Thorsager, og da der er Steder paa Læsø, som ligner de forannævnte, saa fandt jeg Anledning til grundigt at efterforske Dyret, men Resultatet var negativt. For øvrigt fandt jeg heller ikke Arten hverken ved Frederikshavn eller ved Sindal i Vendsyssel. *St. paralellus* Zett. fandt jeg heller ikke. Arten er meget almindelig i Danmark, og jeg traf den i stort Antal ved Frederikshavn. Den synes ikke at være naaet til Læsø endnu.

4. *Gomphocerus maculatus* Thunb. er meget almindelig paa Øen. Den træffes ofte paa samme Lokalteter som *St. bicolor*, men er i afgjort Majoritet paa de plantefattige Stensletter, hvor den ved Hjælp af sin stærkt varierende, brogede Dragt er i Stand til at skjule sig til Fuldkommenhed, saaledes at den efter et kraftigt Spring bliver borte for Øjet.

5. *Tettix bipunctatum* L. (*Acrydium* Geoffr.) fandt jeg flere Steder paa Øen.
6. *Decticus verrucivorus* L. (Vortebideren). Denne store, tunge Løvgræshoppe træffes mange Steder paa Øen; i Regelen enkeltvis.

Kakerlakker.

De i det fri levende Former fandtes ikke, og Befolkningen i Vesterø mente, at der hverken fandtes Kakerlakker eller Faarekylling i Havnebyens Huse.

Ørentviste.

Kun den alm. Ørentvist *Forficula auricularia* L. fandtes. Den var yderst almindelig over hele Øen. Ogsaa paa Nordre Rønner fandtes den.

Aarevingede.

A. Bier.

1. Honningbi, *Apis mellifica* L. Et Bo i et hult Træ i Lunden. Alm. Husdyr paa Øen.
2. Havehumlebi, *Bombus hortorum* L.
3. Agerhumlebi, *B. agrorum* Fabr.
4. Stenhumlebi, *B. lapidarius* L.
5. Moshumlebi, *B. muscorum* Fabr. ogsaa paa Hornfiskrøn. Der lever øjensynligt mange Humlebier paa Øen. I Juli August ser man dem overalt.
Som allerede nævnt havde jeg under Sejlturen fra Frederikshavn til Læsø medio Juli 1934 Lejlighed til at iagttage en Humlebi-Huns Indvandring til Øen. Det var formodentlig en Havehumlebi eller en Agerhumlebi.
6. Silkebi, *Colletes fodiens* Geoff. Denne solitære Bi er almindelig paa Øen.
7. Silkebi, *C. succinctus* L. Almindelig paa Øen.
8. Silkebi, *C. marginatus* Smith. Mindre almindelig.
9. Jordbi, *Anthrena nigriceps* Kirby. En Hun.
10. Jordbi, *A. marginata* Panz. En Hun.
11. Jordbi, *A. argentata* Smith. En Koloni i en Sandbrink.
12. Hvepsebi, *Nomada ruficornis* L. En Hun af denne Snyltebi ved Anthrena-Kolonien.
13. Keglebi, *Coelioxys mandibularis* Nyl. (Snyltebi). En Hun.

B. Gedehamse.

1. *Vespa vulgaris* L. Talrig.
2. *Vespa rufa* L. Talrig ved Lunden.

3. *Anchistrocerus?* Et enkelt Stykke.
4. *Lionotus simplex* Fabr. En enkelt Hun.

C. Gravehvepse.

1. *Crabro cribrarius* L. I en Fyrreplantage.
2. *Ammophila sabulosa* L. Iagttoges mange Steder.
3. *Pompilus fuscus* L. Talrig.
4. *P. rufipes* L. Nogle Stk. ved „Danzigmand.“
5. *P. plumbeus* Fabr. I Klitterne.
6. *P. crassicornis* Schiø. Et enkelt Stk.
7. *Mimesa bicolor* Jur, Enkeltvis.

D. Bladhvepse.

1. *Selandra serva* Fabr. Nogle Stykker paa Siv.
2. *Strongylogaster cingulata* Kl. Et enkelt Stk.
3. *Dolerus pratensis* L. Flere Eksemplarer.
4. *Allantus arcuata* Forst. Alm. paa Blomster.
5. *Rhogogaster viridis* L. Alm. flere Steder.

En halv Snes Arter Snyltehvepse, 4 Myrearter og en Guldhveps er endnu ikke bestemt.

T æ g e r.

1. Bugsvømmer, *Corixa*. Flere Arter i Sigene og Lundbækken.
2. Rygsvømmer, *Natonecta glauca* L. I Sigene.
3. Damtæge, (Skøjtøløber) *Gerris gibbifer* Schum. Lundbækken.
4. Vandløber, *Velia currens* Fabr. Lundbækken.
5. Skjoldtæge, *Thyreocoris scarabæoides* L. Paa Sandmarkerne.
6. Bredtæge, *Dolycoris baccarum* L. Lunden.
7. Bredtæge, *Eurydema oleraceum* L. Alm. i Lunden.
8. Bredtæge, *Elasmucha griseus* L. Alm. paa Birk.
9. Bredtæge, *Picromerus bidens* L. Lunden.
10. *Corizus maculatus* Fieb. Paa El.
11. *Chorosoma Schillingi* Schum. Alm. paa Græsmarkerne.
12. *Geocoris ater* Fabr. Paa Sandmarkerne.
13. *Aphanus pini* L. Paa Sandmarkerne.
14. *Gastrodes ferrugineus* L. Alm. paa Fyr.
15. Masketæge, *Dictyonota tricornis* Schrnk. Paa Sandmarkerne.
16. Rovtæge, *Coranus subapterus* De G. Paa Græsmarkerne.

17. Strandtæge, *Salda pilosa* Fall. Paa Rønnerne.
 18. Strandtæge, *Salda littoralis* L. Paa Rønnerne.
 19. Strandtæge, *Salda lateralis* Fall. Paa Færøn.

Fluer og Myg.

Materialet henstaar endnu ubestemt. Ved Sigene og Lundbækken fandtes et Antal Stankelbensmyg. De to Arter af Klæger, *Hæmatopota pluvialis* og *Chrysops coecutiens*, optraadte i stort Antal og var meget generende.

Tilføjelse: I Foraaret 1934 fangede Hr. Klitassistent Ravn et Eksemplar af det levendefødende Furbens sorte Varietet.*)

Befolkningen.

Læsø er paa de tre Sider omgivet af stærkt befærdede Søveje: Mod Vest Læsø Rende, mod Nord Ruten Frederikshavn-Gøteborg og mod Øst den store, internationale Trafikaare mellem Skagerrak og Øresund. Dampene kommer Øen saa nær, at man fra Land kan se dem tegne deres Røgstriber mod Himlen; men de holdes paa behørig Afstand af de farlige Stenrev Nordre Rønner og Læsø Trindel.

Naar det er Fiskevejr, omsværmes Øen af en Mængde Motorkuttere. De kommer fra Sverige, fra Frederikshavn og fra Øen selv. Disse Fartøjer kommer meget nærmere end Dampene; men de udstrakte Sandgrunde omkring Øen forhindrer dem dog i at komme helt ind til Kysten undtagen ved Vesterø og Østerby, hvor der er Smaahavne.

Endskønt man saaledes paa ingen Maade kan betragte Læsø som en ukendt Afkrog, saa er den dog en isoleret Plet, som nok ses af mange, men som kun besøges af de faa, som har Ærinde dertil. Men selv om Læsøboen har hjemme paa et isoleret Stykke Land, saa er han dog langt fra nogen Hjemføding. Han lever sit daglige Liv for sig selv, som det passer ham; men han kan let og hurtigt sætte sig i Forbindelse med Omverdenen saa ofte, som han vil.

De fleste af Mændene har i deres Ungdom en Tid lang haft Hyre paa Skibe, der drog paa Langfart, og de har set mere af Verden end de fleste andre. Og Kvinderne har som Ungpiger haft Plads i Hovedstaden eller i Provinsen, langt borte fra Hjemmet. Men Hjemstavnen drager, og i Reglen vender Læsøboen før eller senere hjem, gifter sig med en

*) Alt det indsamlede Dyremateriale er indlemmet i Naturhistorisk Museums Samlinger i Aarhus.

af sine egne og lever Resten af Livet paa Øen som Bonde eller Fisker eller begge Dele.

Læsøboerne er knyttet til Hjemstavnen med Sind og Sjæl. De har en dybt rodfæstet Følelse af Samhørighed med Hjemlandets Folk og Natur, og de betragter sig uvilkaarligt som en folkelig Enhed. Hvor de end mødes, hjemme eller ude, knyttes Baandet mellem dem, og Sammenholdet bliver fast og ubrydeligt. Til Ægtefælle vælger de som Regel en af deres eget Folk; Forbindelser med fremmede hører til Sjældenhederne. Der findes mange gamle Slægter paa Øen, og disse er hver for sig knyttet til Slægtsgaarde med eget Navn.

Det er forstaaeligt, at deres ydre og indre Egenskaber har et vist Fællespræg. De er gennemgaaende kønne af Skikkelse, høje og ranke og med regelmæssige Ansigtstræk; særlig Næse og Hage er kraftige og velformede. Mange opnaar en høj Alder, derom vidner Gravstenene paa Kirkegaardene. Man træffer Kvinder højt oppe i Halvfjerdserne, hvis Ansigtstræk, Holdning og Bevægelser godt kunde passe paa en Kvinde paa 40, og saadanne gamle Damer er livlige og fuldkommen aandsfriske.

Læsøboerne er i Besiddelse af betydelig Intelligens; de har en vid Horisont, en hurtig Tanke og — især Kvinderne — en hurtig Tunge. De er venlige og omgængelige og fornøjelige at tale med; ofte ejer de et smittende Lune. De er langtfra paatrængende; den fremmede kan bære sig ad, som han vil uden nogen Sinde at blive spurgt ud. Selv saadanne besynderlige Fremtoninger som Entomologer, der roder i Gødningen paa Marken, rykker Græstotter op, vender Lyngtørv, Tang og Sten, fægter vildt i Luften med Ketser under komiske Krumspring, banker i Buskene over en udspændt Paraply og om Natten gennemstrejfer Hede og Skov med tændt Lygte i Haanden, faar Lov til at gaa i Fred. At Læsøboerne morer sig over det sjove Syn er givet; men de er intelligente nok til at forstaa, at der maa være Mening i Galskaben. Henvender man sig til dem med Forklaringer og Spørgsmaal, saa er de yderst interesserede og imødekommende, og de røber et ualmindelig godt Kendskab til Dyrelivet paa deres Ø.

Som Følge af deres naturlige Livlighed samles de gerne ved festlige Lejligheder, dog ikke til Æde- og Drikkegilder. Kortspil og Dans staar ikke i nogen høj Kurs, og et Biografteater har ikke kunnet trives, hvorfor Bygningen ogsaa henligger i Ruiner. Om Sommeren samles gamle og unge om Fællesture til Rønnerne, Nyland eller Nordmarken.

Rejsen foretages i stive Høstvogne, som kan rumme 10-15 Personer. Der er rigtig Feststemning over disse Ture, hvor man nyder Kaffe og god Mad, og hvor der er Sang og Munterhed under utvungne, men sømmelige Former.

Sporten er ingenlunde ukendt. En moderne Sport som Tennis er meget udbredt og yndet. Det er ikke ualmindeligt, at Fiskerne efter Hjemkomsten fra Havet skifter Tøj og mødes til en Dyst paa Tennisbanen.

En særlig Sport er Aalestangningen „Søndenlands“, d. v. s. paa det store Fladvand Syd for Øen, et Omraade saa stort som Øen selv. Turen foretages kun i fint og solklart Sommergejr, ellers vilde den være for farlig. Aalestangeren maa vade ud til Fangstpladsen, der ligger ca. en Mils Vej fjernet fra Sydkysten. Her ude fra ses Læsø som en Taagestribe i det fjerne, hvoraf kun Udsigtstaarnet og Byrum Kirke træder tydeligt frem, og der hviler en ejendommelig dyb Stillehed og Ro over de vidtstrakte Grunde. Det er en Oplevelse, som nok er de 5-8 Timers anstrengende Vaden værd; men det er en Sport, som kun er for stærke og trænede Mænd.

Øens eneste Ordenshaandhæver har det let; hans Arrest er det mest øde Sted paa hele Øen. Der fortælles, at for en Tid siden holdt Arresten et mærkeligt Jubilæum, idet den da havde staaet tom i 25 Aar. Saadanne grove Lovovertrædelser som Slagsmaal, Overfald, Tyveri og endnu værre Ting er nemlig yderst sjældne.

Henimod Halvdelen af Befolkningen har Fiskeri som Hovederhverv. Den typiske Fisker er kvik, fiks og dygtig, ikke robust i sin Fremtræden eller tilknapet af Væsen. Hans Arbejdsdragt er mørke Benklæder, mørkeblaa, strikket Trøje og mørk Kasket med blank Læderskygge. Han gaar dog ikke til Selskab eller Forsamling uden at have iført sig smukke Klæder, Kravetøj og blanke Sko, og da røber kun hans slingrende Gang, at han til daglig færdes paa Skibsdæk. Han udøver sit Erhverv under moderne Former: Fiskekutter med Motor og Sejl og praktiske Fiskegrejer.

I Fiskevejr starter han ved tidligste Daggry, og det er noget for Øre og Øje, naar ca. 50 Motorkuttere omtrent samtidigt forlader Havnen og vifteformigt spreder sig ud over Havet til Fiskepladserne. Henad Aften vender Kutterne hjem, ogsaa nogenlunde samtidigt, fordi Fangsten skal overføres i motordrevne Kvaser, der straks derefter afgaar til København. Efter denne anstrengende Dag glider Hænderne i Lommen, og man samles i Smaaklynger eller slentrer omkring ved Havnen, og hvis den fremmede Badegæst, som muligvis selv sover til langt op ad Dagen, kun ser Fiskeren i denne Situation, saa faar han let den helt forkerte Forestilling, at Fiskeren hører til „Hænderne i Lommen“-Typen.

Fiskeriet, som drives Aaret rundt, giver ikke altid lige stort Udbytte. Der kan være daarlige Aar med lille Fangst og gode Aar med stor Fangst. Priserne er ogsaa stærkt svingende. Der fanges bl. a. Rødspætter, Tunger, Skrubber, Hvarrer, Torsk og Hornfisk samt Hummer. Der fanges ogsaa en Del store Krabber, samt Knurhane og Fjæsing. Røget Knurhane og Fjæsing er en god Spise og kan godt glide ned uden noget til.

Landbruget, som sysselsætter over Trediedelen af Befolkningen drives overvejende efter gammel Skik, og der er intet særligt at bemærke hverken med Hensyn til Sædarter eller Kvæghold. Markerne er som Regel sandede og magre, Grundvandet staar højt og maa afledes gennem en Mængde aabne Grøfter. Disse Grøfter generer Driften meget. De tager stor Plads op, og de smalle Agre mellem Grøfterne kan ikke bearbejdes paa Kryds og tværs. De brede Grøftekanter er en god Vokseplads for vilde Planter, og fra dem breder Ukrudtet sig ud over Agrene. Af Ukrudsplanter er især Strandløg (*Allium vineale*) skadelig, idet denne Plante blandet i Kreaturfoderet efter Sigende skal kunne forårsage, at Mælken faar en ubehagelig Afsmag. De blomstrende Grøftekanter, som vilde henrykke Storpædagogen og virke dragende paa Botanikeren og Entomologen, er derfor ikke saa dejlige, som de ser ud til. Nogle Foregangsmænd har ved at forbedre Afløbsforholdene og Jordbehandlingen samt ved Anvendelse af Kunstgødning søgt at forbedre Udbyttet, og som det synes med Held. Nogle Arealer i Nordmarken, der fornylig er bragt under Plov, og som dyrkes efter moderne Metoder, synes ogsaa at give godt Udbytte; det gælder saavel Korn som Kløver og Rodfrugt.

Læsøboernes medfødte Trang til at vogte og værne om det, som de har taget i Arv fra Slægt og Folk, giver sig tydeligt til Kende den Dag i Dag. Der er saaledes bevaret henimod hundrede Bindingsværkshuse med Tangtage — de saakaldte Tanggaardene. De yngste af disse er ca. 150 Aar gamle. Tangtækningen er altsaa forlængst ophørt; men disse ærværdige Bygninger faar Lov til at staa, indtil de synker sammen af Ælde eller fortæres ved Brand; Lynilden tager ogsaa sin Part. I en Del gamle Stuehuse er den aabne Skorsten bevaret, og enkelte Steder det aabne Ildsted. Bageovnen er i Brug næsten overalt, og Bilæggerovnen anvendes endnu i langt over hundrede Hjem. Gamle Møbler og Køkkentøj og mangt et Redskab til Brug enten inde eller ude er ligeledes bevaret fra gammel Tid.

Enkelte gamle Kvinder bærer endnu til Højtid den smukke og ejendommelige Læsødragt, som er gaaet i Arv fra Mor til Datter gennem mange Slægtled; mange andre Kvinder

B. Melchiorson. Læso, fot.

Læsøkvinder i den gamle Højtidsdragt. Karter og Spinderok er ogsaa fra gammel Tid.

ejer en saadan Dragt, men gemmer den omhyggeligt som et Klenodium. Betegnende er det, at da nogle unge Piger i Tankeløshed vilde laane en Dragt til Brug ved en uskyldig Dilettantforestilling, blev Ejerinden yderst opbragt over, at nogen kunde faa en saadan Tanke.

Til Slutning nogle Ord om Brændselet og om Tangtagene. Min Viden derom har jeg navnlig fra d'Herrer Lærer Høgh Jacobsen og Klitassistent Ravn, hvem jeg herved bringer min Tak.

Beboerne har i den skovløse Tid maattet skaffe sig deres Brændsel, som de bedst kunde. Der bjergedes altid en Del Strandingsstømmer, og de smaa Moser maatte holde for, indtil de var opskaarne. I Nordmarken, hvor den gamle Skov havde staaet, hentede de med Møje og Besvær de gamle Træstød frem og anvendte dem som Brændsel, „Kultørv“ kaldtes disse Rester, som maa have tilhørt store Træer, at dømme efter de Huller, som endnu fandtes i nyere Tid. Resten af Forbruget maatte tages af Lyngen og Lyngtørven. Den for Jordbunden yderst skadelige Afskrælning af Lyngtørv er heldigvis snart ganske ophørt, idet man nu langt mere bekvemt kan bruge Kul og Kokes samt desuden Træ fra de mange Plantninger. Men i hin Tid var Lyngtørven, som kaldtes „Flæktørv“ eller „Hugtørv“ efter Tørvens Tykkelse, det vigtigste Brændselsemne. Tørven afskrælledes i Maj, og det var overladt Kvinderne at udføre dette haarde og slidsomme Arbejde. De stod op om Morgen, før Klokken var fire, og begav sig paa den ofte lange

Vej i „Marken“ (Nordmarken) til det Skifte, hvor Arbejdet skulde foregaa, efterladende Hus og Kvæg til Børnenes eller Naboernes Omsorg. Saa begyndte Arbejdet med de tunge, hjemmesmedede Spader, og man undte sig ingen Hvile ud over den fornødne til Madens Fortæring. Naar Dagens Gerning var til Ende Klokken 19 eller 20, kunde man ogsaa tælle et halvt hundrede Snese Tørv, som var vendt i Dagens Løb. Hver Ejendom brugte 10 à 12 Læs à 16-18 Snese. Nu udfører Mændene dette Arbejde. Arbejdstiden er kortere, og man vil paastaa, at een Mand kun kan hugge 1 a 2 Læs om Dagen! Det maa dog godskrives Mændene, at brugeligt Tørvemateriale nu findes langt mere spredt end forhen. De forholdsvis faa Tørv, som man nu skærer, er endda af grumme ringe Kvalitet, og Produktionen vil utvivlsomt snart ganske høre op.

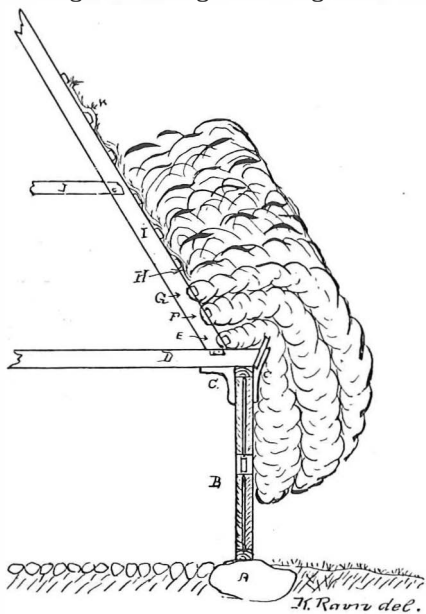
Lyngtørven passede udmærket til Fyring i Bilæggerovnene.

Lyngen brugtes dengang og bruges endnu navnlig til Opvarmning af Bageovnen, samt i Tilfælde, hvor man skal have Vand i Kog i en Fart.

For at anskueliggøre Princippet i Tækning med Tang har Hr. Ravn leveret hosstaaende Skitse, der skematisk viser Fremgangsmaaden ved Tækningen, særlig Anbringelsen af „Vadskerne“.

- A. Syldsten.
- B. Bindingsværk. Muren af Ler, klinet om lodrette Stave. Højde ca. 1,5 m.
- C. Egetræs Knæ.
- D. Bjælke. Paa denne et bredt Bræt til at holde paa Tangen.
- E. Første Vadsker
- F. Anden —
- G. Tredie —
- H. Tang lagt løst op.
- I. Spær („Reis“).
- J. Hanebaand.
- K. Tyndt Lag Ris mellem Lægter og Tag.

Spærenes Anbringelse indenfor Muren bevirker, at Tangens store Vægt kommer til at hvile paa den lodrette Mur og derved aflaster Spærene for et Tryk, som de ellers næppe vilde kunne bære. Samtidig opnaas, at Tangen kommer til at ligge, hvor den ellers vilde komme til at hænge, baaret

af Spærene. — Tegnet og beskrevet af K. Ravn efter et gammelt Hus i Byrum Sogn.

B. Melchiorson, Læso, fot.

Udlænger af Gaarden Bangsbo. Tangtag og Bindingsværk med lerklinede Fyldinger. Bag Gaarden den berømte gamle Skovfyr.

Tangen (Bændeltang eller Aalegræs-*Zostera*) kørttes op om Vinteren og tørredes. Kvinderne tildannede de lange „Vadsker“, saa de blev tynde i den ene Ende og tykke i den anden; det skete ved Snoning, som naar Tærskeren snor Halmbaand i Tærskeloen. Den tynde Ende fastgjordes om den nederste Lægte, og den tykke Ende hang ud over Muren. Naar nederste Vadskerække var lagt færdig Huslængen igennem, blev anden Vadskerække lagt ovenpaa, derefter tredie Række og eventuelt fjerde. Antallet af Rækker har varieret lidt, maaske efter Tangens Godhed eller den Tagtykkelse, som man ønskede at faa. Resten af Tangen lagdes op uden at blive fastbundet til Lægterne; men den blev nøje pakket fast sammen. I Løbet af det første Aar sank Taget en Del sammen, og der blev derfor lagt mere ovenpaa et Par Gange, inden Tækningen var endelig afsluttet. Der mønnedes derefter med lange Græstørv af trekantet Profil.

Tangtage er meget vanskelige at antænde; men er der først kommet Brand i et saadant Tag, kan Ilden ligge og ulme i en hel Uge i de uhyre Tangmasser, der er haardt sammenpressede.

Selve Tækningen var en stor Begivenhed. Flaget var hejst, og der var Masseopbud af Kvinder til at udføre Arbejdet. Var det en Gaard, der skulde tækkes, var der ofte over hundrede Mennesker om Arbejdet.

Paa Udhusene lod man Tangen blive hængene helt ned til Jorden; men paa Stuehuset maatte man skære Vinduer og Døre fri og ofte tillige en Del af Muren, dog ikke paa det Sted, hvor man havde Bageovnen; her lod man Tangen hænge helt ned for at holde paa Varmen. Tømmeret var Strandingstræ. Bjælker og Spær bestod ofte af gennemskaarne Master, Rundholter og Ræer. Deraf fulgte, at Husenes Dimensioner ofte varierede, saa at der endog inden for samme Hus kunde være Forskel i Højde og Bredde fra Husets ene Gavl til den anden. Tømmeret skulde jo udnyttes, som det forelaa. De smaa Vinduesruder indfattedes i Bly, og saadanne Vinduer er bevaret flere Steder.

Tækning med Tang ophørte lidt efter lidt, fordi der ikke var Materiale nok. Der skulde ogsaa bruges uhyre Mængder, efter sigende 12-15 Læs pr. Husfag.

Bindingsværkshusenes Mure blev ofte lukket paa den Maade, at man først indsatte et Fletværk af Vidier (Pilegrene, hentet fra Nordmarken) i Bindingsværkets Fyldinger — Aabninger mellem Stolperne — og derpaa klinede man fint ællet Ler paa foruden og forinden. Ogsaa dette Arbejde udførtes af Kvinderne, som foretog Kliningene med de bare Hænder. Naar Leret var tørret, blev Muren hvidtet med Kalk.

Ved de gamle Tanggaarde stod der altid en Stige lænet op til Taget. Den var anbragt der, for at man i Hast kunde komme op til Mønningen, hvorfra man havde Udsigt over Havet, og for at Husets kvindelige Beboere i godt Vejr der oppe kunde tilbringe nogle hyggelige Timer i Selskab med Slægt og Venner, der kom paa Besøg.

Det Billede, som jeg har forsøgt at tegne af Læsø, er taget i Sommerens smukkeste Tid, Høsten. Det er den Tid paa paa Aaret, hvor Farverne er stærke og mangfoldige, og hvor Dyrelivet har naaet sin største Fylde.

Den absolutte Stilhed og Fred, som hviler over det hele Landskab, er Lægedom for det Menneske, som kommer her til fra Storbyens larmende Liv med ødelagte Nerver.

Ønsker man sig fuldkommen ene, saa gaar man sig en Tur gennem Nordmarkens Heder og Klitter, hvor der ikke findes en eneste menneskelig Bolig, eller ogsaa langs Stranden, hvor der endnu hverken findes Badhoteller eller broget Badeliv. Og ønsker man at se Farver, saa aflægger man Besøg enten ved Sigene, hvor Ensian og Tusindgylden overalt fremviser deres skønne blaa og røde Kroner, eller paa Rønnerne, hvor Hindebægernes Blomster farver store Omraader helt violette.

B. Melchiorson, Læsø, fot.

Tangtækket Gaard. Stigen staar paa sin Plads.

Kun en enkelt Ting er utilfredsstillende, og det er den Omstændighed, at man har mistet Evnen til at bedømme Vejr og Vind, og det er slemt for en Jyd. Her ude paa Øen i det store Hav har Himlen ofte en anden Farvetone end den hjemlige, og man kan ikke drage nogen rigtig Slutning af Skyernes Udseende og Bevægelse. Selv Tordenen lyder anderledes end Hjemstavnens. Under et kraftigt Tordenvejr gaar det ene Skrald over i det andet, saa man hører en uafbrudt rullende Lyd, der slet ikke er uskøn, og saa drager Uvejret en hel anden Vej end den, man havde ventet.

Skulde man danne sig et helt rigtigt Billede af Læsø, saa maatte man se Landet ikke blot under Sommerens lyse Smil, men ogsaa under Vinterens barske Træk. Man skulde ikke alene nyde Høstens Sol, men ogsaa fornemme Efteraarets Storme og drivende Regn.

Og jeg tror, at hvis man „oplevede“ Læsø under de skiftende Aarstider, saa vilde man komme til at holde endnu mere af dette mærkelige danske Øland.

Sluttelig en Tak til Øens Befolkning og andre, der har været mig til Hjælp og vist mig venlig Imødekommenhed. Og en særlig Tak til Bestyrelsen for „Japetus Steenstrups Legat“ for den Støtte, den har ydet mig af Legatets Midler.

Naturhistorisk Museum

i Aarhus

modtager med Tak alt hørende til dansk Fauna, særlig ikke helt almindeligt forekommende Arter; ogsaa Mosefund er meget velkomne. Henvendelse til Museets Leder, Lektor B. R. Møller, Nyborggade 6, Museumsbestyrelsens Formand, Viceinspektør J. Kr. Findal, Lukas Kirkeplads 8, (Injektor) ell. Lærer Sigfred Rnudsøn, Villa „Syen“, Chr. Winthersvej (Danske Fugle og Pattedyr).

Formændene for de fire Provinsforeninger er:

Viceinspektør *J. Kr. Findal*, Lukas Kirkeplads 8, Aarhus (Jylland), Lærer *P. K. Nielsen*, Slagelse (Sjælland), Lærer *P. J. Pedersen*, Bogense (Fyen) og Lærer *L. Kring*, Nykøbing F. (Lolland-Falster).

**Udstopning af
Fugle og Pattedyr
bedst og billigst.**

Stort Lager af zoologiske Præparater
til Dekoration og Undervisningsbrug.

— Forlang Tilbud. —

Insektnaale, sorte og hvide.
Etiketnaale ◊ Spændenaale.
Spændetræ ◊ Torveplader.
Ketscherringe ◊ Pincetter.
Samleglas ◊ Præparatglas.

Præparerede Insekter.

Konservator Johs. Larsen

Søndergade 7

AARHUS

Telf. 5944

En sjælden Fugl

faar De udstoppet smukkeste og bedst i Skandinaviens største Præparationsforretning. Stort og fint Lager af saavel skindlagte som udstoppede Pattedyr og Fugle til videnskabelig Brug. — Leverandør til Skoler og Museer i Ind- og Udlandet. — Ill. Prislister gratis.

Konservator Hansen, Herning. Telf. 335.

Specialforretning:

Udstopning og Salg af alle Arter Fugle og mindre Pattedyr.

Til Undervisning anbefales mine **Smaafugle**
og **Mus i Glaskasser** — meget praktiske.

Altid meget stort Lager! Bedste Arbejde! Hurtigste Levering!
Eftersyn og Reparation af zoologiske Samlinger udføres.

☞ Forlang illustreret Katalog og Tilbud, naar De skal købe.

Konservator Chr. Aaboe Sørensen,

Telefon Nr. 297.

Silkeborg.

Vestergade 117.

Alle tidligere Aargange af „Flora og Fauna“

kan faas v. Henv. til Lærer Sigfred Knudsen, Villa „Fyen“, Aarhus.

Prisen for de forsk. Aargange ligger mellem 1,50 Kr. og 5,00 Kr. Aargang 1919 kan kun faas, naar et større Antal Aargange købes samtidig. Enkelte Hæfter 75 Øre.

Redaktionens Adresse er: Villa „Fyen“, Aarhus.